

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

1	0	8	1	2
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	3
---	---	---	---

**Bachelor of Arts (FYUP) 3rd Semester
(2125)**

GEOGRAPHY

Paper—Cartography (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :— (1) Attempt **FIVE** questions in all. Q. No. 1 is compulsory. Select **ONE** question from each of the four units. Special credit will be given for suitable maps/diagrams and examples. Students can use colored pen/pencils.

(2) For CDOE, reappear/improvement candidate(s) who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the marks secured by them in theory paper will be increased proportionally to maximum marks of the paper in lieu of internal assessment.

1. Attempt any **TEN** in about **25-30** words each :

- (a) How is Cartography a Science and an Art?
- (b) Branches of Cartography.
- (c) What a Cartographer does?
- (d) Representative Fraction.
- (e) Importance of Primary Divisions of a scale.

- (f) Geographic Information System (GIS).
- (g) If the Statement of the Scale is 2Cms: 3Kms, then what will be the R.F.?
- (h) Cardinal Points.
- (i) Why is Pole Star so special?
- (j) Analog Watch method - Northern Hemisphere.
- (k) What does Blue color show in a physical map?
- (l) Primary elements of a map.
- (m) Grid North.
- (n) Bearing.
- (o) What are the three map symbols? 10×2=20

UNIT—I

- 2. What is cartography? Discuss its nature and scope. 2+8=10
- 3. Write a detailed essay on History of Cartography. 10

UNIT—II

- 4. Explain the concept of Scale and discuss Simple and Diagonal scales. 10

OR

Draw a Graphic Scale and show Miles and Furlongs, if the statement of scale is 1 Inch : 1 Mile. Find out its Representative Fraction (R.F.) also. 8+2=10

- 5. What do you mean by Enlargement and Reduction of a map? Discuss graphical methods of Enlargement and Reduction of a map in detail. 3+7=10

UNIT—III

6. Differentiate True North and Magnetic North. Explain the different methods of finding out True North with the help of related diagrams. $3+7=10$
7. Discuss the types, elements and application of Compass in detail. $3+4+3=10$

UNIT—IV

8. What is a map? Explain the basic elements of map in detail. $2+8=10$
9. Explain Map Symbolization and discuss Point and Line Symbols in detail. $2+4+4=10$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्न हल करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। चारों यूनिटों से प्रत्येक में से एक प्रश्न चुनें। उपयुक्त मानचित्रों/आरेखों और उदाहरणों के लिए विशेष अंक दिए जाएँगे। छात्र रंगीन पेन/पेंसिल का उपयोग कर सकते हैं।

(2) सीडीओई, पुनः परीक्षा/सुधार परीक्षार्थियों, जिनका पहले आंतरिक मूल्यांकन नहीं हुआ है, के लिए आंतरिक मूल्यांकन के बदले, सैद्धांतिक परीक्षा में उनके द्वारा प्राप्त अंकों को परीक्षा के अधिकतम अंकों के अनुपात में बढ़ा दिया जाएगा।

1. किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर लगभग 25-30 शब्दों में दीजिए :
- मानचित्रकला किस प्रकार एक विज्ञान और एक कला है?
 - मानचित्रकला की शाखाएँ।
 - मानचित्रकार क्या करता है?
 - प्रतिनिधि अंश।
 - पैमाने के प्राथमिक विभाजनों का महत्व।

- (f) भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS)।
- (g) यदि पैमाने का कथन 2 सेमी. 3 किमी है, तो R.F. क्या होगा?
- (h) मुख्य बिंदु।
- (i) ध्रुव तारा इतना विशिष्ट क्यों है?
- (j) एनालॉग वॉच विधि – उत्तरी गोलार्ध।
- (k) भौतिक मानचित्र में नीला रंग क्या दर्शाता है?
- (l) मानचित्र के प्राथमिक तत्व।
- (m) ग्रिड उत्तर।
- (n) दिशा।
- (o) मानचित्र के तीन प्रतीक क्या हैं? 10×2=20

यूनिट-I

2. मानचित्रकला क्या है? इसकी प्रकृति और क्षेत्र पर चर्चा कीजिए। 2+8=10
3. मानचित्रकला के इतिहास पर एक विस्तृत निबंध लिखिए। 10

यूनिट-II

4. पैमाने की अवधारणा की व्याख्या कीजिए और सरल एवं विकर्ण पैमानों पर चर्चा कीजिए। 10

अथवा

एक ग्राफिक पैमाना बनाइए और मील और फर्लांग दर्शाइए, यदि पैमाने का मान 1 इंच : 1 मील है। इसका प्रतिनिधि अंश (R.F.) भी ज्ञात कीजिए। 2+8=10

5. मानचित्र के विस्तार और लघुकरण से आप क्या समझते हैं? मानचित्र के विस्तार और लघुकरण की ग्राफिकल विधियों पर विस्तार से चर्चा कीजिए। 3+7=10

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਹੀ. उत्तर और चुंबकीय उत्तर में अंतर बताइए। संबंधित आरेखों की सहायता से सही उत्तर ज्ञात करने की विभिन्न विधियों की व्याख्या कीजिए। $3+7=10$
7. कम्पास के प्रकार, तत्वों और अनुप्रयोगों पर विस्तार से चर्चा कीजिए। $3+4+3=10$

ਯੂਨਿਟ-IV

8. मानचित्र क्या है? मानचित्र के मूल तत्वों की विस्तार से व्याख्या कीजिए। $2+8=10$
9. मानचित्र प्रतीकीकरण की व्याख्या कीजिए और बिंदु एवं रेखा प्रतीकों पर विस्तार से चर्चा कीजिए। $2+4+4=10$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਢੁਕਵੇਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ/ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੰਗੀਨ ਪੈਨ/ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) CDOE ਲਈ, ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣ/ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਆਕਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਥਿਊਰੀ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੇਪਰ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਕੋਈ ਵੀ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :

(a) ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਲਾ ਹੈ ?

(b) ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ।

- (c) ਇੱਕ ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
- (d) ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅੰਸ਼।
- (e) ਇੱਕ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (f) ਭੂਗੋਲਿਕ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (GIS)।
- (g) ਜੇਕਰ ਪੈਮਾਨੇ ਦਾ ਬਿਆਨ 2 ਸੇਮੀ: 3ਕਿਮੀ. ਹੈ, ਤਾਂ R.F. ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?
- (h) ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ।
- (i) ਧਰੁਵ ਤਾਰਾ ਇੰਨਾ ਖਾਸ ਕਿਉਂ ਹੈ ?
- (j) ਐਨਾਲਾਗ ਵਾਚ ਵਿਧੀ - ਉੱਤਰੀ ਗੋਲਾਕਾਰ।
- (k) ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
- (l) ਇੱਕ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੱਤ।
- (m) ਗਿੱਡ ਉੱਤਰ।
- (n) ਦਿਸ਼ਾ।
- (o) ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੀ ਹਨ ? 10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+8=10
3. ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 10

ਯੂਨਿਟ—II

4. ਸਕੇਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਰਲ ਅਤੇ ਵਿਕਰਣ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਜਾਂ

ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਕੇਲ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਮੀਲ ਅਤੇ ਫਰਲਾਂਗ ਦਿਖਾਓ, ਜੇਕਰ ਸਕੇਲ ਦਾ ਮਾਨ 1 ਇੰਚ: 1 ਮੀਲ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅੰਸ਼ (R.F.) ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾਓ।

8+2=10

5. ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $3+7=10$

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਚੁੰਬਕੀ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰੋ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $3+7=10$
7. ਕੰਪਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $3+4+3=10$

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਨਕਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ? ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $2+8=10$
9. ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਿੰਦੂ ਅਤੇ ਰੇਖਾ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $2+4+4=10$